

ΣΥΜΒΟΛΟ 3

«Χριστούγεννα»: ενανθρώπιση και σωτηρία

(Cur Deus homo ?)

Δρ Κωνσταντίνος Αγόρας

«Τον δι' ημάς τους ανθρώπους και δια την ημετέραν σωτηρίαν κατελθόντα..., σαρκωθέντα... και ενανθρωπίσαντα» λέει για τον «έναν Κύριο, τον Ιησού Χριστό» το Σύμβολο της πίστεως. Το Σύμβολο δηλ. αυτό –όπως έχω πει και άλλη φορά–, το οποίο ομολογούμε ο καθένας προσωπικά αλλά από κοινού με τους άλλους. Το ομολογούμε όχι στην απομόνωση, αλλά στο κοινωνιακό εκείνο πλαίσιο, το αγιοπνευματικό πλαίσιο κοινωνίας, που ονομάζουμε «Εκκλησία». Το Σύμβολο λοιπόν της πίστης της Εκκλησίας.

Οι μετοχές «κατελθόντα.., σαρκωθέντα... και ενανθρωπίσαντα» μας δίνουν το περιεχόμενο της Γέννησης του Κυρίου Ιησού ως σωτηριώδους. Με ποια έννοια όμως η Γέννηση είναι «σωτηριώδης»; Ο καθένας βέβαια θα απαντήσει ότι πρόκειται για τη Γέννηση του «Σωτήρα». Ναι, αλλά με ποια έννοια ο Χριστός είναι «Σωτήρας»; Αυτό είναι το ερώτημα που θα πρέπει να μας απασχολήσει απόψε για να ανακαλύψουμε το βαθύτερο νόημα της Ενανθρώπισής του, των Χριστουγέννων.

Το ερώτημα αυτό δεν είναι διόλου εύκολο. Διότι η ΚΔ αλλά και η Παράδοση δεν προσφέρουν μια μόνον αλλά περισσότερες «σωτηριολογίες», δηλ. «θεολογίες της Σωτηρίας». Στην ομιλία που ακολουθεί θα αναπτύξω μια από αυτές εκθέτοντας τα πλεονεκτήματά της.

Με την αδιάσπαστη σειρά των μετοχών του Συμβόλου για τον Χριστό («κατελθόντα .. πάλιν ερχόμενον») οι σωτηριολογικές θεωρίες της «απολυτρώσεως», της «ικανοποίησεως» και άλλες επιμέρους θεωρίες εντάσσονται όπως θα δούμε αρμονικά μέσα σε μια ευρύτατη θεωρία. Αυτήν της «οντολογικής μεσιτείας» του Χριστού και της κοινωνίας του Αδάμ με τον Πατέρα.

1. *Cur Deus homo ?*

(1). Νομίζω ότι θα εισχωρήσουμε βαθύτερα και πιο ψαγμένα στο νόημα των μετοχών αυτών του Συμβόλου «κατελθόντα.., σαρκωθέντα... και ενανθρωπίσαντα» που όπως είπαμε αναφέρονται σε σωτηριώδη γεγονότα αν τις διασυνδέσουμε με ένα περίφημο θεολογικό ερώτημα που διατύπωσε η μεσαιωνική θεολογία στη Δύση: «*Cur Deus homo?*» Δηλ. «Γιατί ενανθρώπισε ο Θεός;» «Γιατί», και όχι «για ποιόν». Διότι αναμφίβολα ενανθρώπησε ο Θεός για τον άνθρωπο. Για ποιόν όμως λόγο; Εδώ είναι το κρίσιμο ερώτημα. Η σαφής απάντηση στο «γιατί» της Ενανθρώπισης σύμφωνα με το σχέδιο του Θεού θα μας δώσει και το κλειδί του νοήματος των Χριστουγέννων, τα οποία πρόκειται να εορτάσουμε λειτουργικά, σε λίγες μέρες, σε Ανατολή και Δύση.

(2) Στον 11ο αι. διατυπώθηκε από τον άγιο Άνσελμο, αρχιεπίσκοπο Καντερβουρίας (1033 - 21 Απριλίου 1109), μια πολύ συζητήσιμη απάντηση στο ερώτημα αυτό. Ότι η Ενανθρώπιση οφείλεται στην Πτώση. Ότι αποτέλεσε για τον Θεό ένα είδος *plan B* το οποίο ο Θεός σκέφτηκε εκ των υστέρων, μετά τη Δημιουργία, για να απαλείψει την Πτώση του Αδάμ. Ένα παρένθετο δηλ. σχέδιο, στο αρχικό σχέδιο του Θεού, το οποίο δημιουργήθηκε από την Πτώση. Αυτή την άποψη στη θεολογία την ονομάζουμε αμαρτιοκεντρική θεώρηση της Ενανθρώπισης (και Σωτηρίας). Δηλ. κατ' αυτήν η Ενανθρώπιση προϋποθέτει και βασίζεται στην Πτώση, στην προπατορική Αμαρτία, όπως

την λέμε, την οποία και διορθώνει. Διορθώνει δηλ. μια δυσλειτουργία στον άνθρωπο.

Το ερώτημα λοιπόν για τους Μεσαιωνικούς, που συζητήθηκε ευρύτατα, ήταν: “Ενανθρώπιση”, με την Πτώση σαν προϋπόθεση και αίτιο, ή “Ενανθρώπιση”, ανεξάρτητη από την Πτώση, εντελώς απροϋπόθετη; Και το ερώτημα αυτό για τον “λόγο” και το σωτηριολογικό περιεχόμενο της “Ενανθρώπισης” συζητήθηκε, στη συνέχεια του Άνσελμου, από διάφορους, λ.χ. από τον Ακινάτη και από τους επόμενους Σχολαστικούς.

(3) Για να τα κάνουμε πιο λιανά: ο Χριστός άραγε εμφανίστηκε στον κόσμο μας λόγω της προϋπάρχουσας “Πτώσης” του Αδάμ, ή θα εμφανιζόταν έτσι κι αλλιώς στην ιστορία λόγω ενός ευρύτερου και βαθύτερου σχεδίου του Θεού που ονομάζουμε “Οικονομία”; Σημειώστε ότι ανάλογα με την απάντηση που δίνουμε σε αυτό το ερώτημα για την «Ενανθρώπιση», νοηματοδοτείται και το περιεχόμενο της «Σωτηρίας». Και αυτό είναι πολύ ενδιαφέρον. Διότι όπως θα δούμε «Ενανθρώπιση» και «Σωτηρία» αλληλοδιαπλέκονται, και μάλιστα σε εσχατολογική προοπτική, στην προοπτική της εσχατολογικής «Οικονομίας» του Θεού. Το νόημα της μιας επηρεάζει το νόημα της άλλης.

(4). Παρόλη την απήχηση που είχε η θεωρία του Άνσελμου στον Μεσαίωνα αλλά και σήμερα ακόμα σε κάποιους κύκλους, ειδικά στη Διαμαρτύρηση, πρέπει να ομολογήσουμε ότι όχι μόνο είναι μια άποψη αμφιλεγόμενη από θέσεως Αποστολικής και Πατερικής πίστης, αλλά είναι και προβληματική για έναν βασικό λόγο. Για τον λόγο ότι παρουσιάζει την Ενανθρώπιση του Θεού –και τον Θεό τον ίδιο τελικά– ως υπαγόμενο στην Πτώση του Αδάμ και ως εξαρτώμενο από αυτήν. Για τούτο η θεωρία αυτή όπως είπα συζητήθηκε πολύ στη Δύση τους μετέπειτα αιώνες και έλαβε εντελώς διαφορετικές απαντήσεις.

2. Το «μυστήριο» του πατρικού θελήματος και η αποστολή-έξοδος του Υιού-Χριστού

(1) Μίλησα στην αρχή για το «κατελθόντα εκ των ουρανών». Που σημαίνει την «έξοδο» του Υιού-Χριστού από την αιώνια προϋπαρξη Του, από τους «κόλπους του Πατρός», από τη θεϊκή τελειότητα αν θέλουμε. Είπαμε ότι αυτό συνέβη «για τη σωτηρία μας» την οποία τοποθετήσαμε “επέκεινα της Πτώσης” του Αδάμ, σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, αυτό της “εσχατολογικής Οικονομίας” του Θεού. Για να το καταλάβουμε αυτό θα στοχαστούμε πάνω σε ένα εκτενές χωρίο από την Επιστολή προς Εφεσίους. Παρακαλώ εδώ λίγο την προσοχή σας διότι το κείμενο είναι ιδιαίτερα πυκνό και συνοπτικό.

«Ευλογημένος να είναι ο Θεός, ο Πατέρας του Κυρίου μας Ιησού Χριστού, που μας δώρισε μέσω του Χριστού πλούσιες τις ευλογίες Του, πνευματικές και ουράνιες.

Μας διάλεξε με την αγάπη Του, πριν θεμελιώσει τον κόσμο, για να γίνουμε δικοί Του διά Του Χριστού, αφεγάδιαστοι στην τελική Του κρίση.

Μας προόρισε για παιδιά Του διά του Ιησού Χριστού, σύμφωνα με το καλόβουλο θέλημά Του, ώστε να Τον υμνούμε για την πλούσια χάρη Του, που μας δώρισε με τον αγαπημένο Του Υιό.

Μας ελευθέρωσε με το αίμα του Χριστού, μας συγχώρεσε τις αμαρτίες με την πλούσια χάρη που μας τη σκόρπισε περίσσια, μαζί με κάθε λογής φρόνηση και γνώση.

Μας έκανε γνωστό το μυστήριο του θελήματος του, που με αγαθότητα προσχεδίασε να πραγματοποιήσει με το έργο του Χριστού. Και όταν ήρθε η καθορισμένη στιγμή σύμφωνα με το σχέδιό Του, όλα, ουράνια κι επίγεια, ενώθηκαν στο πρόσωπο του Χριστού.

Διά του Χριστού αποκτήσαμε μερίδιο στην κληρονομιά του Θεού, γιατί ήταν απαρχής το σχέδιό Του, σύμφωνα με το οποίο πραγματοποίησε το θέλημά Του. Για να είμαστε εκείνοι που υμνούμε τη δόξα του Θεού, εμείς που από πριν στηρίξαμε την ελπίδα μας στον Χριστό». (Εφ. 1, 3-12).

Βεβαίως, όπως ο καθένας καταλαβαίνει αν προσέξει πραγματικά το κείμενο, η προοπτική του δεν είναι διόλου «αμαρτιοκεντρική» και ιστοριοκεντρική (βλ. Πτώση) αλλά «κοινωνιοκεντρική» προαιώνια και εσχατολογική (βλ. Οικονομία). Το κείμενο δεν εστιάζεται στην Πτώση. Εστιάζεται στην Οικονομία του Θεού, στην Κοινωνία Του μαζί μας, και στην Ανακεφαλαίωσή μας στον Χριστό που κάνει μόνιμη και σταθερή, εσχατολογικά, αυτή την Κοινωνία με τον Πατέρα. Αυτό είναι ένα κεφαλαιώδες σημείο για το νόημα της “Σωτηρίας” (και συνεπώς για το νόημα του λόγου της “Ενανθρώπισης”) που πρέπει να συγκρατήσουμε από τον συγγραφέα της Επιστολής προς Εφεσίους.

(2) Το κλειδί κατανόησης του «κατελθόντα», φίλες και φίλοι, το κλειδί της «εξόδου» από τους κόλπους του Πατέρα, δηλ. της «αποστολής» του Υιού από τον Πατέρα προς εμάς στον κόσμο, θα το πω απερίφραστα, δεν είναι απλά και μόνο η Πτώση μας ούτε κατ’ αρχάς και εν τέλει η Πτώση μας. [Σαν πολύ σημασία δεν σας φαίνεται ότι δίνουμε στους εαυτούς μας και στην Πτώση μας ;; Σαν πολύ αυτιστικοί δεν έχουμε τελικά γίνει ;;]

Το κλειδί κατανόησης του «κατελθόντα» του Υιού είναι το ίδιο το προαιώνιο «μυστήριο» του πατρικού θελήματος, της πατρικής Οικονομίας που λέγεται αυτοπροσώπως «Χριστός» με σάρκα και οστά: του θελήματος και της Οικονομίας του Πατέρα του Χριστού –και δικού μας Πατέρα μέσα από τον Χριστό– για όλα όσα περιγράφει θαυμάσια παραπάνω η προς Εφεσίους. Και

πιο συγκεκριμένα του θελήματος και της «Εκλογής» για την «Υιοθεσία» μας. Μιλάμε για την αγιοπνευματική εν Χριστώ Υιοθεσία του καθενός μας προσωπικά, γυναικών και ανδρών, δούλων και ελευθέρων

(3) Έτσι η Σωτηρία, στον κάθε άνθρωπο προσωπικά, ξεκινάει με το δώρο της Υιοθεσίας που μας προσφέρεται χαρισματικά, χωρίς να το αξίζουμε, εν αγίω Πνεύματι, με το μυστήριο του Βαπτίσματος, στη βάση όμως και μέσα στο Πασχάλιο μυστήριο του Χριστού. Το Βάπτισμα της Υιοθεσίας που ο καθένας μας έλαβε, πραγματοποιείται μέσα στο και μέσα από το Πασχάλιο μυστήριο του Κυρίου.

Αναφέρομαι στο μυστήριο του Χριστού για όλη την ανθρωπότητα και όλο το σύμπαν, έτσι όπως αυτό διαχέεται στον καθένα κατά την προσωπική μας Πεντηκοστή, την Πεντηκοστή του Βαπτίσματός μας εν Πνεύματι αγίω. Ξεκινώντας λοιπόν στον καθένα μας με την Υιοθεσία, η Σωτηρία μας ολοκληρώνεται με την Ανακεφαλαίωση και τη ζωή στη Βασιλεία σύμφωνα με την οικονομία του Θεού.

2. Το Σύμβολο και η σωτηριώδης Ενανθρώπιση

(1) Μετά την Επιστολή προς Εφεσίους το Σύμβολο της πίστεως μας δίνει μια πρώτη απάντηση για τον λόγο της Ενανθρώπισης λέγοντας: «δι' ημάς τους ανθρώπους (για ποιόν) και δια την ημετέραν σωτηρίαν» (γιατί). Όμως, εδώ είναι το ερώτημα. Τι θα πει ακριβώς αυτό το «δια την ημετέραν σωτηρίαν» που απαντάει στο «γιατί» της Ενανθρώπισης; Τι θα πει «Σωτηρία»; Εδώ είναι το ερώτημα...

(2) Το “τι” θα πει «Σωτηρία» το Σύμβολο δεν το αποσαφηνίζει. Μιλάει όμως για το «πως» της Σωτηρίας με τις μετοχές «σταυρωθέντα», «παθόντα», «ταφέντα», «αναστάντα», «καθεζόμενον», «πάλιν ερχόμενον». Αυτό είναι πολύ σημαντικό διότι το Σύμβολο τοποθετεί τη «Σωτηρία» μέσα μεν στην Ιστορία, και μάλιστα μέσα σε μια Ιστορία διανοιγμένη προς τα Έσχατα, προς την εσχατολογική «Ανακεφαλαίωση» και τη «Βασιλεία». Με αφετηρία αυτό λοιπόν το ερώτημα, για το περιεχόμενο της «Σωτηρίας» θα προσπαθήσουμε να εμβαθύνουμε, κατά το δυνατόν, στο νόημα της “Ενανθρώπισης” και του εορτασμού των Χριστουγέννων.

(3). Τις προάλλες διάβασα στο ΦΜ μια φράση του πάπα Φραγκίσκου που μου άρεσε πολύ. Η φράση, φαινομενικά τουλάχιστον, δεν σχετίζεται με το θέμα μας. «Το να γίνεις Άγιος –έλεγε ο πάπας– δεν είναι προνόμιο για λίγους, αλλά μια κλίση για τον καθένα». Έτσι έλεγε.

Θα υποστηρίξω λοιπόν στη συνέχεια, ότι αυτή ακριβώς η παραπάνω πρόταση, η κοινή κλίση όλων μας στην «αγιότητα», εξηγεί θαυμάσια το νόημα του «δια την ημετέραν σωτηρίαν», το νόημα του περιεχομένου της Σωτηρίας. Θα υποστηρίξω δηλ., ούτε λίγο ούτε πολύ, ότι η προσωπική αγιότητα του καθενός μας, η αγιότητα σαν εσχατολογική κλίση και πραγμάτωση στον καθένα μας, είναι ο βαθύτερος «λόγος», ο «σκοπός» ο ίδιος της Γέννησης του Χριστού και το περιεχόμενο της Σωτηρίας μας. Για να το κάνω αυτό θα διασυνδέσω άρρηκτα μεταξύ τους την «Ενανθρώπιση» και τη «Σωτηρία» όπως έκανα απαρχής. Και αυτό θα το θέσω σε «εσχατολογική προοπτική», στην προοπτική της τελικής αγιοσύνης μας που όπως θα δούμε είναι η «Ανακεφαλαίωση» στον Χριστό. Θα πω δηλ. ότι ο εορτασμός των Χριστουγέννων δεν έχει απλώς παρελθοντολογικό νόημα αλλά εσχατολογικό και αιώνιο νόημα. Συνδέεται με το «τέλος», με τον «τελικό σκοπό» της ύπαρξης των ανθρώπων και της Ιστορίας, που είναι η «Ανακεφαλαίωση» των πάντων στον Χριστό και η ζωή η αιώνια στη Βασιλεία του Θεού. Όπως θα δούμε λοιπόν σε όσα ακολουθούν, η Ενανθρώπιση συμβαίνει για τη Σωτηρία. Αλλά εδώ χρειάζεται προσοχή. Για τη Σωτηρία σε εσχατοκεντρική προοπτική (ανάσταση του Χριστού – τελική ανάσταση των νεκρών), όχι απλά σε ιστοριοκεντρική προοπτική (γεννήθηκε για να πεθάνει για μας).

(4) Ο Χριστός δεν γεννήθηκε μόνο –ούτε καταρχάς– για να σταυρωθεί για μας, για τις αμαρτίες μας και να πεθάνει. Ήρθε ασφαλώς και γι' αυτό, και το έκανε. Απέθανε υπέρ των αμαρτιών ημών. Αλλά μια “αμαρτιοκεντρική” θεώρηση της Ενανθρώπισής Του με αφετηρία την Πτώση είναι πολύ στενή. Γιατί μην ξεχνάμε ότι ο Χριστός δεν απέθανε μόνο υπέρ ημών αλλά και ανέστη και εδοξάσθη εκ δεξιών του Πατρός υπέρ ημών. Ο Χριστός ό ίδιος λέει στο ευαγγέλιο του Ιωάννη, σε “κοινωνιοκεντρική” σημειώστε προοπτική, ότι ήρθε για να μας δώσει “ζωή”. Όχι απλά γιατί ήταν κακά παιδιά ο Αδάμ και η Εύα και δεν έβρισκαν χάρη στα μάτια του Θεού. Είναι κάτι που ξεχνάμε συχνά. Αυτό εκ πρώτης όψεως φαίνεται να έρχεται σε αντίθεση με μια στενή αυγουστινιανή θεωρία, την “αμαρτιοκεντρική”, ειδικά όπως την θεματοποίησε η Διαμαρτύρηση, καθώς επίσης και με την μεσαιωνική θεωρία της «ικανοποίησης» (*satisfactio*) στη οποία θα αναφερθώ προς το τέλος της ομιλίας. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να γίνει μια παρατήρηση δίκην παρενθέσεως.

(6) Όπως επισημαίνει ένας πολύ αγαπητός μου φίλος «η Καθολική Εκκλησία δεν περιορίζεται στην Εκκλησία της Ρώμης. Σίγουρα η Εκκλησία της Ρώμης δεν κατανόησε τον Αυγουστίνο με τον ακραίο τρόπο των Προτεσταντών. Αλλά σε αντίθεση με τον μονοδιάστατο χαρακτήρα της θεολογίας των τελευταίων, η Καθολική Εκκλησία αγκαλιάζει τόσο τη δυτική, όσο και την ανατολική θεολογία, ούσα Καθολική. Κι έτσι είναι ανοιχτή σε

πολλαπλές και όχι σε απολιθωμένες προσεγγίσεις μιας άποψης ενός Πατέρα».

Ένας άλλος φίλος πρόσφατα παρατήρησε επιγραμματικά ότι «η σταύρωση έχει φυσικά και εξιλεωτικό χαρακτήρα γιατί ο Θεός ήξερε ότι θα πέφταμε. Αλλά η σταύρωση έγινε για να μας πηγάσει και πηγάδια ζωής, είναι φυτό αναστάσεως ο σταυρός, όχι απλά εξιλέωσης. Το λέει και ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός αυτό. Φυτό αναστάσεως». Και προσέθεσε «Θα το πω μπακαλίστικα. Ο Χριστός είναι Νυμφίος, σωστά; Ήρθε για να γίνουμε ένα. Γιατί; Γιατί μας ερωτεύτηκε. Τόσο απλά. Ήρθε για να μας δώσει ως δώρο αυτό που ο ίδιος έχει από τη φύση του».

(7). Η βασική, φίλοι μου, θέση είναι ότι ο Χριστός ήρθε, ΚΑΤΑΡΑΧΑΣ και ΕΝ ΤΕΛΕΙ, –και το τονίζω– για να ενώσει τα ουράνια με τα επίγεια. Δηλ. να πραγματώσει στον εαυτό Του, μέσα Του, την κοινωνία των ανθρώπων με τον Πατέρα που είναι αληθινή και αιώνια ΖΩΗ, όχι απλά ΕΞΙΛΕΩΣΗ. Γι' αυτό ήρθε κυρίως και καταρχάς. Η ενανθρώπιση του Χριστού είναι το “προαιώνιο μυστήριο” του Θεού σύμφωνα με την Οικονομία του. Δεν αποφασίστηκε στον παράδεισο (δηλ. “προϊστορικά”) μετά την Πτώση. Η Ενανθρώπιση ήταν αποφασισμένη από τον Θεό “προαιώνια” δηλ. πριν από τη Δημιουργία και φυσικά πριν από την Πτώση. Ήταν προαποφασισμένη και έγινε για την κοινωνία Θεού-ανθρώπων η πραγμάτωση όμως της οποίας απέτυχε στον “πρώτο Αδάμ”. Στον “δεύτερο Αδάμ” η πραγμάτωση της κοινωνίας είχε όμως και μια πρόσθετη δυσκολία, την Πτώση. Για αυτό και η Ενανθρώπιση περιλαμβάνει ΕΣΩΤΕΡΙΚΑ ΚΑΙ τον Σταυρό και τον Θάνατο, δηλ. την εξιλέωση. Όχι μόνο τον Σταυρό και τον Θάνατο, μα και την Ανάληψη και την εσχατολογική Ανακεφαλαίωση και την είσοδο στη Βασιλεία. Αυτή την γενική προοπτική της Οικονομίας δεν πρέπει να την ξεχνάμε.

(8) Τα Χριστούγεννα υπάρχουν για το Πάσχα, την εσχατολογική Ανακεφαλαίωση και τη ζωή στη Βασιλεία. Ο Χριστός δε γεννήθηκε ούτε μόνο ούτε κυρίως για να πεθάνει στο σταυρό για τις αμαρτίες μας όπως στενά νομίζουμε. Γεννήθηκε για να πεθάνει, να αναστηθεί και να αναληφθεί για μας και να μας ανακεφαλαιώσει εσχατολογικά στον Εαυτό Του για να μας μπάσει μόνιμα στη Βασιλεία. Ενανθρώπιση, Σωτηρία και Ανακεφαλαίωση αλληλοδιαπλέκονται. Διότι η Ενανθρώπιση δεν είναι ένα «απλό υπερφυσικό γεγονός» αλλά ένα «έσχατο σωτηριολογικό γεγονός» το οποίο ολοκληρώνεται με το Πάσχα διανοιγόμενο στο έσχατο της Ανακεφαλαίωσης και της Βασιλείας.

(9) Η προοπτική της Ενανθρώπισης δεν μπορεί ποτέ να είναι «αμαρτιοκεντρική» και «ιστοριοκεντρική» χωρίς να αδικήσει το Ευαγγέλιο αλλά «κοινωνιοκεντρική» και «εσχατοκεντρική». Διότι η αφετηρία της είναι

“προαιώνια” (το μυστήριο της Οικονομίας). Ας αρχίσουμε όμως πάλι την εξέταση του Συμβόλου από την αρχή.

3. Το Σύμβολο: Ενανθρώπιση και Σωτηρία διαπλέκονται άρρηκτα σε εσχατολογική προοπτική

(1). «Κατελθόντα..., σαρκωθέντα... και ενανθρωπίσαντα - δια την ημετέραν σωτηρίαν». Αν οι τρεις μετοχές αυτές, «κατελθόντα..., σαρκωθέντα... και ενανθρωπίσαντα» στις οποίες θα επανέλθω ευθύς αμέσως, αναφέρονται στο μυστήριο των Χριστουγέννων, το «δια την ημετέραν σωτηρίαν» αναφέρεται στο μυστήριο του Πάσχα σε εσχατολογική όπως είπα προοπτική. Πράγμα που σημαίνει ότι Χριστούγεννα και Πάσχα –ως σωτηριώδη γεγονότα της ιστορίας του Χριστού για μας– διασυνδέονται μεταξύ τους άρρηκτα σε έναν ευρύτερο ορίζοντα, εσχατολογικό. Θα έλεγα μάλιστα ότι διαπλέκονται, όχι απλώς ιστοριοκεντρικά αλλά εσχατοκεντρικά, ότι βρίσκονται το ένα μέσα στο άλλο σε αμοιβαία ανοικτότητα προς και από την Βασιλεία. Έστω και αν χρονικά διακρίνονται –τόσο στην ιστορία του Χριστού όσο και στον ετήσιο εορτασμό της Εκκλησίας–, στην πραγματικότητα βρίσκονται το ένα μέσα στο άλλο και σε διάνοιξη προς και από τα Έσχατα. Μέσα στα Χριστούγεννα υπάρχει το Πάσχα, και αντίστροφα, μέσα στο Πάσχα υπάρχουν τα Χριστούγεννα. Και τα δύο κοιτάζουν προς τα Έσχατα της «Ανακεφαλαίωσης» και της Βασιλείας. Αυτό είναι κάτι που θα ήθελα να συγκρατήσετε.

(2). Ο Χριστός, με τη Γέννησή του αρχίζει να υπάρχει ως άνθρωπος ανάμεσά μας, ενώ μόνο με το Πάσχα του, του Σταυρού και του Θανάτου, της Ανάστασης και της Ανάληψης, τελειώνεται ως άνθρωπος υπέρ ημών. Η “Ενανθρώπιση του Λόγου” είναι ένα σφαιρικό γεγονός, δεν είναι ένα σημειακό γεγονός. Η ιστορία του Χριστού είναι «μυστήριο», ένα ενιαίο μυστήριο και δεν είναι απλά ένα «άθροισμα ιστορικών γεγονότων». Ο Χριστός είναι το καθ’ολικό (το κατά το όλον) και προσωπικό «μυστήριο» (sacramentum) του Θεού για μας, και γι’αυτό δεν κόβεται σε κομμάτια, σε τμήματα τα οποία θα μπορούσαμε να προσθέσουμε. Όλο το «μυστήριό» Του (sacramentum), το προσωπικό, είναι παρόν σε καθένα από τα επιμέρους «μυστήρια» της ζωής Του. Μα ακόμα και η δική μας ιστορία, αν δεν είναι ιδιαίτερα διχασμένη, δεν κόβεται σε κομμάτια, απλά χωρίζεται σε περιόδους όπου η κάθε περίοδος ανακεφαλαιώνει και συνοψίζει τις προηγούμενες.

(3). Στο σημείο αυτό θα ήθελα να κάνω μια παρένθεση σχετικά με το Σύμβολο της πίστεως, επισημαίνοντας ότι το 80% του Συμβόλου και το κέντρο του αναφέρονται στον Ιησού Χριστό με μια σειρά μετοχών που σηματοδοτούν μια κίνηση U που είναι πολύ χαρακτηριστική. Κατ’ αρχάς οι μετοχές

«κατελθόντα, σαρκωθέντα, ενανθρωπίσαντα» (καθοδικές). Έπειτα οι μετοχές «σταυρωθέντα, παθόντα, ταφέντα, αναστάντα» (ιστορικές). Μετά οι «ανελθόντα, καθεζόμενον, πάλιν ερχόμενον» (ανοδικές). Η καθεμία από αυτές τις μετοχές, γνωρίζουμε καλά, αναφέρεται σε ένα από τα βασικά μυστήρια του Χριστού. Και όμως, όλα αυτά συναποτελούν ένα και το αυτό “ενιαίο μυστήριο του Χριστού” ως «αδιαίρετο μυστήριο μυστηρίων». Αυτό πρέπει να το θυμόμαστε πάντα. Αν και «ιστορικά» σηματοδοτούν ξεχωριστά γεγονότα, «μυστηριακά» αποτελούν διαφορετικές διαστάσεις του αυτού σωτηριώδους Μυστηρίου που λέγεται «Χριστός» (sacramentum Dei): το «μυστήριο» το εσχατολογικό στην Ιστορία των ανθρώπων και του σύμπαντος.

(4). Ας σταθούμε τώρα λίγο στο «κατελθόντα..., σαρκωθέντα.... και ενανθρωπίσαντα». Ποιο είναι τάχα το βαθύτερο νόημά τους;

(4.1). Το «κατελθόντα» αναφέρεται στην «έξοδο» του Υιού από τους «κόλπους του Πατρός» όπως λέει ο Ιωάννης, στην «κένωση» από την τελειότητα της θεότητας. Στην «έξοδο» από τα «σπλάχνα» του Πατέρα, τα αγιοπνευματικά, όπου ο Υιός βρίσκεται αιώνια, ή αν προτιμάμε από την αγιοπνευματική «αγκαλιά» του Πατέρα. Διότι ο Υιός –μην το ξεχνάμε ποτέ μα ποτέ, και αυτό είναι ένα άλλο σημείο στο οποίο θα επιμείνω– έχει «ΔΥΟ ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ». Δυο γεννήσεις και όχι μία, όπως θαυμάσια λέει ο άγιος Λέων ο Μέγας, οι οποίες όμως λαμβάνουν χώρα σε διαφορετικά και εντελώς ασύγκριτα επίπεδα. Και υπ’αυτήν την έννοια ούτε συγχέονται ούτε αλληλοαναιρούνται. Η μια γέννηση είναι γέννηση αιώνια. Γέννηση στους αγιοπνευματικούς κόλπους του Πατρός, γέννηση από τον Πατέρα εν αγίω Πνεύματι. Η άλλη γέννηση, η εντελώς άλλη γέννηση, είναι ιστορική. Γέννηση από την Παρθένο Μαρία εν Πνεύματι αγίω.

Έχουμε λοιπόν «αιωνιότητα» από τη μια μεριά, και «χρονικότητα, ιστορικότητα» από την άλλη, που σηματοδοτούν τις δυο ασύγχυτες και αδιαίρετες «γεννήσεις» του Υιού-Χριστού. Αυτό όμως σημαίνει κάτι θεμελιώδες. Ότι ο Χριστός είναι «ΔΙΠΛΑ ΟΜΟΟΥΣΙΟΣ»: ομοούσιος με τον Πατέρα και το Πνεύμα χάρις στην αιώνια γέννησή Του από τη μια πλευρά. Και ομοούσιος με τη μητέρα Του και μ’ εμάς χάρις στην ιστορική γέννησή Του από την άλλη. Αυτή ακριβώς η διπλή Του ομοουσιότητα είναι το θεμέλιο της Σωτηρίας μας. Αυτή είναι που τον κάνει «ΟΝΤΟΛΟΓΙΚΟ ΜΕΣΙΤΗ» Θεού και ανθρώπων. Μεσίτη στον ίδιο τον εαυτό Του. Αυτό είναι ένα άλλο σημείο μείζονος σημασίας.

(4.2). Αν το «κατελθόντα» είναι ένας μεταφορικός τρόπος για να ειπωθεί το μυστήριο της «εξόδου» του Υιού προς εμάς, δια την ημετέραν σωτηρίαν, το «σαρκωθέντα» σημαίνει την «ενανθρώπιση» του Υιού-Χριστού. Το γεγονός δηλ. ότι ο Υιός και Λόγος του Πατρός «εγένετο σαρξ» που σημαίνει εγένετο άνθρωπος, όπως λέει ο περίφημος Πρόλογος του Ιωάννη. Και έγινε «σάρκα-

άνθρωπος» ο Μονογενής Υιός, έγινε «ιστορία με αρχή» ο άναρχος Υιός-Χριστός, αυτός που δεν έχει αρχή, χωρίς επουδενί –και το τονίζω– να πάψει να είναι ως Θεός άναρχος, σε άλλο όμως όπως είπαμε οντολογικό επίπεδο. Αυτό είναι το επόμενο σημείο που θα ήθελα να συγκρατήσετε: η ανθρώπινη και ιστορική γέννηση του Λόγου δεν αναιρεί την θεία του και αιώνια γέννηση. Ας προσέξουμε όμως εδώ μια σημαντική λεπτομέρεια: ο Υιός-Χριστός γίνεται άνθρωπος «ως Θεός», όχι απλά «ως άνθρωπος». Εμείς όμως με τη γέννησή μας γινόμαστε άνθρωποι «ως άνθρωποι».

(4.3). Θα μπορούσε τώρα κανείς εύλογα να ρωτήσει: το «εναθρωπίσαντα» γιατί το αναφέρει το Σύμβολο, αφού ήδη μίλησε για το «σαρκωθέντα»; Πως θα πρέπει να το καταλάβουμε πνευματικά αυτό το «εναθρωπίσαντα»; Προσωπικά νομίζω ότι, ενώ με το «σαρκωθέντα» σημαίνεται η βιοψυχική σύλληψη και γέννηση, η γέννηση κατά σάρκα όπως λέμε του Υιού-Χριστού, με το «εναθρωπίσαντα» σημαίνεται και κάτι πλατύτερο και βαθύτερο: σημαίνεται όλη η ανθρώπινη, όλη η προσωπική ιστορία του Υιού-Χριστού στον κόσμο μας· η Ιστορία του Μονογενοῦς Υιού στον κόσμο μας ως σαρκωμένου Χριστού η οποία σημειωτέον ολοκληρώνεται ως εναθρωπίση, φτάνει στην ανθρώπινη τελειότητά της, μέσα ακριβώς από το Πάσχα Του: τον Σταυρό, τον Θάνατο, την Ανάσταση και την Ανάληψή Του.

Όσο κι αν σας φανεί παράξενο, είναι με το Πάσχα –από τον Σταυρό μέχρι την Ανάληψη που σημαίνει το πέρασμά Του στον Πατέρα– που ολοκληρώνεται πραγματικά και προσωπικά η αποστολή Του από τον Πατέρα στον κόσμο μας, δηλ. η Εναθρωπίση του Μονογενοῦς. Γιατί αποστολή = εναθρωπίση και τούμπαλιν. Να γιατί υποστήριξα πριν ότι στα Χριστούγεννα εμπεριέχεται το Πάσχα του Κυρίου. Και αντίστροφα ότι στο Πάσχα του Κυρίου εμπεριέχονται τα Χριστούγεννα.

(4.4). Παρενθετικά πρέπει να αναφέρω ότι αντίθετα προς την αποστολική θεολογία, η μετά τον 4ο αι πατερική θεολογία (όχι πριν) καθώς και η μεσαιωνική θεολογία, είχαν την τάση να χωρίζουν την «Εναθρωπίση» από την «Σωτηρία». Θεωρώντας την Εναθρωπίση σαν κάτι το μεταφυσικά συντελεσμένο και ολοκληρωμένο *perse*, αντιλαμβάνονταν τη Σωτηρία σαν απλή λογική συνέπεια και προέκταση της υποτίθεται μεταφυσικής Εναθρωπίσης. Είναι μια αντίληψη που ισχύει ακόμα και σήμερα σε πολλές θεολογίες και πνευματικότητες με μεταφυσική βάση. Έτσι έχουμε πολλές φορές μια επί της ουσίας «μεταφυσική χριστολογία» (με επίκεντρο τη γέννηση) και όχι μια «σωτηριολογική χριστολογία» (με επίκεντρο τη σύνολη ιστορία του Χριστού). Και αυτό είναι ένα σοβαρότατο θεολογικό και πνευματικό πρόβλημα, πιστέψτε με.

(4.5) Η «Εναθρωπίση» χρειάζεται τη «Σωτηρία», δηλ. το Πάσχα, για να συντελεστεί ολοκληρωτικά ως Εναθρωπίση. Και αντίστροφα η «Σωτηρία», το

Πάσχα, χρειάζεται την «Ενανθρώπιση» για να πραγματοποιηθεί. Αυτό είναι ένα άλλο σημείο που θα ήθελα να επισημάνω: την αλληλοδιαπλοκή «Ενανθρώπισης» και «Σωτηρίας» που έχει focus, σημειώστε, το Πασχάλιο μυστήριο-πέραςμα του Κυρίου, όχι απλά την ίδια την Ενανθρώπιση. Άλλωστε, η αρχαία Εκκλησία, εόρταζε αρχικά σε ετήσια βάση μόνο το Πάσχα, και μόνον αργότερα προστέθηκε και ο εορτασμός των Χριστουγέννων.

Διότι η Ενανθρώπιση, φίλες και φίλοι μου, θα το επαναλάβω και συγχωρήστε με, δεν είναι ένα απλό «μεταφυσικό» γαι σημειακό γεγονός (που θα μπορούσε και να είναι σε τελική ανάλυση μυθικό). Δεν είναι ένα απλό γεγονός κλειστό στον εαυτό του, μεταφυσικά αυτάρκες, αλλά ένα έσχατο και σφαιρικό «σωτηριολογικό» γεγονός. Ένα «μυστηριακό» γεγονός που σημαίνει ένα «εσχατολογικό» γεγονός στην Ιστορία. Και εδώ θα πρέπει να επιμείνουμε ιδιαίτερα.

4. Η εσχατολογική Οικονομία του Θεού: «Ενανθρώπιση», «Υιοθεσία» και «Ανακεφαλαίωση»

(1). Ας θυμηθούμε τα όσα είπαμε στην αρχή για το νόημα της Σωτηρίας και για την αυγουστινιανή παράδοση στην Διαμαρτύρηση. Στο σημείο αυτό μπορεί κανείς να διατυπώσει εύλογα μια ένσταση σχετικά με το “Βάπτισμα” που πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψιν. Το Βάπτισμα, δεν είναι τάχα η απάλειψη του προπατορικού αμαρτήματος, του αμαρτήματος του Αδάμ; Γιατί μας λέτε ότι είναι το μυστήριο της προσωπικής Υιοθεσίας από τον Πατέρα, στον Χριστό, δια του Πνεύματος; Σοβαρή ένσταση πράγματι. Εδώ ακριβώς μας είναι χρήσιμο το ερώτημα της δυτικής μεσαιωνικής θεολογίας «Cur Deus homo?» (Γιατί ενανθρώπησε ο Θεός ;;). Διότι από την απάντηση στο ερώτημα αυτό εξαρτάται και το πρωταρχικό περιεχόμενο του “Βαπτίσματος”.

Η άποψή μου είναι ότι στο Βάπτισμα λαμβάνει χώρα ασφαλώς η απάλειψη του προπατορικού αμαρτήματος, ας είμαστε ήσυχοι !! Αλλά αυτό είναι σαν προκαταρκτική φάση για κάτι πολύ μεγαλύτερο και βαθύτερο: για το μυστήριο της προσωπικής Υιοθεσίας. Είναι δηλ. μια απελευθέρωση του ανθρώπου για κάτι όμως άλλο, απείρως μεγαλύτερο. Διότι εδώ η απάλειψη της “Πτώσης” θεωρείται μέσα στο ευρύτερο και βαθύτερο πλαίσιο της εσχατολογικής “Οικονομίας” του Θεού της οποίας το “προαιώνιο μυστήριο” είναι αυτοπροσώπως ο σαρκωμένος Χριστός.

(2). Φίλες και φίλοι. Αντίθετα προς την αμαρτιοκεντρική, την “αντιπρωτική” ας την πούμε έτσι θεώρηση της «Ενανθρώπισης» και «Σωτηρίας», πρέπει να πούμε απερίφραστα ότι η Ενανθρώπιση ως απροϋπόθετη (και

μάλιστα στην προοπτική της Ανακεφαλαίωσης στον Χριστό και της ζωής στη Βασιλεία) είναι το αρχικό και μοναδικό σχέδιο του Θεού σύμφωνα με την Οικονομία του, το “προαιώνιο”, και δεν συνιστά ένα δεύτερο, διορθωτικό σχέδιο. Με μια όμως βασική διαφορά. Λόγω της Πτώσης, η Ενανθρώπιση και συνεπώς η Σωτηρία έλαβε έναν τραγικό χαρακτήρα για την ανθρωπότητα του Θεού. Αυτή μόνο είναι η διαφορά. Η Ενανθρώπιση δεν είναι κάποιο plan B, παρένθετο, του Θεού.

Κανονικά ο Αδάμ, αν δεν «αστοχούσε», αν δεν έπεφτε (Πτώση), θα εξελισσόταν, ή μάλλον θα μεταμορφωνόταν σε Χριστό (όπως λέει ο άγιος Μάξιμος) μέσα σε έναν «παραδείσιο κόσμο». Αλλά, επειδή αστόχησε, έπεσε, όχι μόνο δεν εξελίχθηκε σε Χριστό αλλά πήρε το δρόμο του αντι-Χριστού, δυστυχώς, και έγινε καρικατούρα του Χριστού Αντί να πηγαίνει προς την ανατολή πήγαινε προς τη δύση. Αυτό τον δρόμο παίρνουμε κι εμείς σημειωτέον. Και η μεταστροφή της κατεύθυνσης του δρόμου μας, από τη δύση προς την ανατολή, είναι ο τρόπος της σωτηρίας μας.

(3). Τι σημαίνει αυτό για τη ζωή μας ; Σημαίνει ότι δυο μόνον είναι οι δρόμοι μας, και όχι τρεις. Είτε προς την ανατολή, προς τον αναστημένο Χριστό που έρχεται από τα Έσχατα, είτε προς την δύση, προς τον “αντι-Χριστό”, τον παλαιό πεσμένο Αδάμ. Διότι ουδέτερος, τρίτος δρόμος δεν υπάρχει !!! Είτε βαδίζουμε προς την σταδιακή μεταμόρφωσή μας ... σε «Χριστό» (μέσα από τη χάρη Του), είτε βαδίζουμε προς την αντίθετη κατεύθυνση, προς τον «αντι-Χριστό» (έξω από τη χάρη Του) ο οποίος αποτελεί καρικατούρα τραγική, έως και δαιμονική του Χριστού. Είτε βαδίζουμε με τη Χάρη (του Χριστού) / είτε με την Πτώση (του Αδάμ). Πτώσις λοιπόν σημαίνει –τελικά– το «παρά την χάριν», την τύφλωση μπρος την χάρη, την «ανυπακοή στην κλίση της χάριτος», την παραγνώριση της χάριτος. Το αντίθετο δηλ. της αναγνώρισης και αποδοχής της.

(4). Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επιστρέψουμε στο θέμα της δημιουργίας του Ανθρώπου-Αδάμ και να αναφέρουμε κάτι που είναι σημαντικό και ευρέως παρανοημένο. Είναι λάθος να θεωρούμε ότι μας έπλασε ο Θεός «τέλειους» και ότι αρχικά εκπέσαμε από την τελειότητα· ή επίσης ότι έτσι «διεφθάρη πλήρως» η πρότερη φύση μας (η υποτιθέμενη ως τέλεια) και συνεπώς ο Θεός αναγκάστηκε να κάνει ένα «άλλο σχέδιο», ένα plan B για τη σωτηρία μας. Ας το σκεφτούμε λιγάκι αυτό. Είναι μια αντίληψη πλατωνική, ιδεαλιστική, όχι βιβλική, η οποία επηρέασε σε πολλές περιπτώσεις βαθιά τη χριστιανική θεολογία. Όχι όμως λ.χ. τον Ειρηναίο !! Ο Θεός μας έπλασε “καλούς λίαν”. Αυτό σημαίνει τάχα ότι μας έπλασε “τέλειους και ολοκληρωμένους” καθ’ ην στιγμήν όλη η δημιουργία --και ειδικά αυτή του ανθρώπου-- έχει εσχατολογική προοπτική που σημαίνεται με την μετάβαση από το “κατ’ εικόνα” στο “καθ’ομοίωσιν”;

(5) Ο πλατωνισμός και η ελληνική σκέψη γενικότερα μπήκε στη χριστιανική θεολογία τον 3ο αι., στη σχολή της Αλεξάνδρειας, υπό την καταλυτική επίδραση του πλατωνιστή Φίλωνα του Ιουδαίου. Για τον πλατωνισμό η τελειότητα βρίσκεται στην αρχή και ό,τι ακολουθεί αποτελεί έκπτωση από την τελειότητα. Αντίθετα όμως, για τη Βίβλο η τελειότητα βρίσκεται στο τέλος, στο έσχατο.

(6) Σε αυτή την προοπτική, τη βιβλική, την εσχατολογική, ο άγιος Ειρηναίος, επίσκοπος Λυώνος το 2ο αι., υποστήριζε ότι ο Θεός έπλασε τους Πρωτόπλαστους στην αρχή σαν μικρά παιδιά, δηλ. «ατελείς», με τον σκοπό να ωριμάσουν σταδιακά και να τελειωθούν εσχατολογικά. Είναι αυτό που λέμε, σαν πορεία από το αρχικό «κατ' εικόνα», το πρωτολογικό (αρχικό) των μικρών παιδιών, στο τελικό «καθ'ομοίωσιν», το εσχατολογικό (τελικό) των ωρίμων. Ακριβώς όμως επειδή οι Πρωτόπλαστοι ήταν μικρά και άπειρα παιδιά, έπεσαν στην πλεκτάνη του Διαβόλου και παραστράτησαν μέσα στην άπειρία τους και «αστόχησαν». Η Πτώση εδώ, περισσότερο από «αμαρτία» και παράβαση, σημαίνει «αστοχία».

Σε αυτή την φιλόφρωνη και αποδραματοποιημένη προσέγγιση η Πτώση συνιστά τελικά «αστοχία», *accident de parcours*, δηλ. ατύχημα κατά την πορεία. Αυτό σημαίνει ότι είναι μεν ιδιαίτερα σοβαρή υπόθεση, αλλά όχι όμως και τραγική υπόθεση. Εννοείται ότι η τελευταία αυτή προσέγγιση του Ειρηναίου είναι και η πιο φιλόφρωνη και η λιγότερο ενοχική της Πτώσης. Αυτό σημαίνει πρακτικά ότι η «αμαρτία» μας, στη συνέχεια του Αδάμ και της «πρωτολογικής ροπής» του, είναι και για μας πάντα μια «αστοχία». Μια «αστοχία» με σοβαρές ασφαλώς οντολογικές και ηθικές συνέπειες αλλά όχι ας πούμε κάτι το καθαυτά δαιμονικό. Η προσέγγιση αυτή, θεωρώντας την «αμαρτία ως αστοχία», απενοχοποιεί την Πτώση και δεν την δαιμονοποιεί, και αυτό έχει τρομερές ανθρωπολογικές και ψυχολογικές συνέπειες.

(7) Παρενθετικά αναφέρω ότι το σχέδιο του Θεού είναι ένα και μοναδικό σχέδιο (χωρίς plan B), και μάλιστα “προαιώνιο”, θα το ξαναπώ *adnauseam*, φαίνεται καθαρά όχι μόνον στην προς Εφεσίους Επιστολή που διαβάσαμε, αλλά και στην Α΄ Επιστολή Πέτρου και στην Αποκάλυψη. Ο Λόγος θα γινόταν άνθρωπος, δηλ. Χριστός, ακόμα κι αν δεν αμαρτάναμε. Γιατί ; Διότι εν Αυτώ μόνο υπάρχει η τελείωση της Δημιουργίας, η οποία σχεδιάστηκε απ' αρχής να γίνει εξελικτικά και να φτάσει μέχρι την Ανακεφαλαίωση. Η διαφορά που κάνει η Πτώση είναι ότι --όπως λέει ένας φίλος μου-- «προγνωρίζοντας ο Θεός την Πτώση μας, σχεδίασε ο σταυρός να έχει εξιλεωτικό και καθάρσιο χαρακτήρα. Άλλωστε πάνω στο σταυρό του Χριστού δημιουργήθηκε όλη η κτίση. Είναι η ένδειξη της αγάπης του Θεού. Δεν πιστεύω --συμπληρώνει ο φίλος-- ότι ο άνθρωπος είχε πλήρως κατεστραμμένη φύση. Γεύτηκε απώλεια της δόξας του Θεού με την αμαρτία και δημιουργήθηκε το οντολογικό αδιέξοδο του θανάτου που σημαίνει φθορά και παθητότητα. Μόνο ο Χριστός τον γλιτώνει απ' αυτό.

Δεν ήρθε απλά για αναίρεση της αμαρτίας του Αδάμ και της Εύας αλλά για ανακεφαλαίωση της δημιουργίας σε αυτόν, για ανακαίνιση και αφθαρτοποίηση της κτίσεως. Να μας οδηγήσει στην τελείωση εν Αυτώ».

(8) Σκεφθείτε άλλωστε –θα προσθέσω κι εγώ από πλευράς μου– ότι ο άνθρωπος είναι πλασμένος «κατ' εικόνα Θεού». Είναι πλασμένος σύμφωνα με την εικόνα του Θεού η οποία είναι ακριβώς ο σαρκωμένος Υιός Του, ο Χριστός. Άρα στην πραγματικότητα είμαστε «εικόνες της εικόνας» του Θεού. Γι' αυτό ακριβώς ήταν προσχεδιασμένο να γίνει άνθρωπος ο Υιός-Χριστός. Για να γίνουμε εικόνες Του, για να γίνουμε δηλ. Άγιοι ενωμένοι με Εκείνον. Ο καθένας μας. Απλά, καθημερινά, αλλά με αναγνώριση και αποδοχή της καθημερινής χάρις Του, με επιμονή στην προσπάθεια αυτής της αναγνώρισης και αυτής της αποδοχής. Δοξολογικά και ευχαριστιακά, ελεύθερα και αγαπητικά. Και εδώ ακριβώς συναντούμε την κουβέντα του πάπα Φραγκίσκου.

(9). Ο Υιός-Χριστός ενανθρώπισε, γεννήθηκε και έζησε ανάμεσά μας για μας, πριν επιστρέψει στον Πατέρα του. Γιατί ; Διότι αυτό ήταν από καταβολής κόσμου το μοναδικό σχέδιο του Θεού για μας (Οικονομία). Όπως λέει θαυμάσια το βιβλίο της Αποκάλυψης ο Χριστός είναι το Αρνίον το εσφαγμένο προ καταβολής κόσμου. Το «μυστήριο του Χριστού» η Γραφή το ονομάζει «Χριστό». Και το μυστήριο αυτό, ο Χριστός, είναι η αποκάλυψη στον κόσμο του «πυθμένα της πατρικής αγαθότητας» όπως λέει υπέροχα ο άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής.

Αξίζει πολύ να σταθούμε εδώ και να αναλογιστούμε με την καρδιά μας αυτή την αλήθεια. Ο Υιός ενανθρώπισε, έγινε Χριστός, όχι μόνο για να μας κάνει εικόνες Του που να του μοιάζουμε αλλά και για να μας αποκαλύψει στον εαυτό Του το άπειρο βάθος της «πατρικής αγαθοσύνης», το πόσο ο Πατέρας είναι «ελεήμων και φιλόανθρωπος και αγαθός».

(10). Φίλες και φίλοι, ο Υιός του Πατέρα ενανθρώπισε για να μας κάνει αδέρφια του κατά σάρκα, μέλη του Σώματός Του και έτσι παιδιά του Πατέρα Του, γυναίκες και άντρες, «μικρούς Χριστούς». Δεν Ενανθρώπισε για την Πτώση μας καθαυτή παρόλο που με το Σταυρό Του διόρθωσε και την Πτώση μας και μας απάλλαξε από την αμαρτία. Μη συγχέουμε το πρωταρχικό (“προαιώνιο”) και πλατύτερο σχέδιο της Οικονομίας του Θεού με ένα περιστατικό πολύ βαρύ μεν, την Πτώση, αλλά όχι αποφασιστικό για την Ενανθρώπιση.

Ενανθρώπισε όμως ο Χριστός όπως είπαμε και για έναν άλλο βαθύτερο λόγο, αν ποτέ κάτι τέτοιο ήταν δυνατόν. Για να μας αποκαλύψει στον εαυτό Του, στη σάρκα και τη ζωή Του, την «πατρική αγαθότητα» του Θεού ο οποίος τα θέλησε και τα πραγμάτωσε όλα αυτά.

Αυτή (α) την προσέγγιση της «Σωτηρίας» σαν «προσωπική Χριστοποίηση» του καθενός μας, αυτή (β) τη «φιλόανθρωπη θεώρηση της Πτώσης» λόγω της απειρίας του Αδάμ, και πρώτα απ'όλα αυτή (γ) την αποκάλυψη της «πατρικής αγαθότητας και φιλανθρωπίας» θα ήθελα να κρατήσουμε στη μνήμη και την καρδιά μας οδεύοντας προς τον ετήσιο εορτασμό των Χριστουγέννων. Να τα κρατήσουμε και τα τρία αυτά στοιχεία σαν το βαθύτερο νόημα των γιορτής αυτής, «μέσα στο» μυστήριο του Χριστού και «μέσα από το» μυστήριο του Χριστού, το ενιαίο. Και να δοξολογούμε τον Θεό.

(11). Από όσα είπαμε απόψε σε τρία πράγματα εστιαζόμαστε: (α) στην Ενανθρώπιση του Λόγου στον Χριστό, (β) στην Υιοθεσία μας σε Αυτόν και (γ) στην εσχατολογική Ανακεφαλαίωσή μας σε Αυτόν. Αυτά τα τρία αλληλοδιαπλεκόμενα μυστήρια απαρτίζουν την εσχατολογική Οικονομία του Θεού σύμφωνα με το πατρικό θέλημά Του που είναι η αιτία της Ενανθρώπισης του Χριστού. Η Οικονομία του Θεού για τον Χριστό, εσχατολογικό μεσίτη Θεού και ανθρώπων, Θεού και σύμπαντος, είναι άπειρα πλατύτερη και βαθύτερη από την Πτώση του Αδάμ που συνιστά την (προ)ιστορική αποτυχία αυτής της μεσιτείας. Η Οικονομία --και το μυστήριο της μεσιτείας "στον Χριστό" και "ως Χριστός"-- είναι ο πραγματικός λόγος της Ενανθρώπισης του Λόγου. Μην λέμε λοιπόν --μυωπικά-- ότι ο Θεός ενανθρώπισε για την Πτώση. Ενανθρώπισε για την "προαιώνια" Οικονομία Του που είναι ικανή να αναλάβει εσωτερικά και την Πτώση για να την λυτρώσει την μεταμορφώσει σε Ανάσταση, δική μας και του σύμπαντος.

(12) Όταν άρχισα να σκέφτομαι για την Ομιλία είχα την ιδέα να χρησιμοποιήσω σαν αφετηρία της τα περίφημα αντίφωνα της δυτικής παράδοσης στο Μεγαλυνάριο. Τα αντίφωνα που αρχίζουν με «Ω». Στη συνέχεια όμως σκέφτηκα να αντιστρέψω τη σειρά. Αντί δηλ. τα αντίφωνα να αναπτυχθούν σε Ομιλία, προτίμησα η Ομιλία να ερμηνεύει τα αντίφωνα και να αποτελεί την θεολογική κορνίζα τους.

Σαν καταληκτική δοξολογία λοιπόν για την εσχατολογική Οικονομία του Θεού και το προαιώνιο μυστήριό της, που είναι, επαναλαμβάνω η ενανθρώπιση του Χριστού, δεν βρίσκω τίποτα καλύτερο από το να αναγνώσω προσευχητικά τα αντίφωνα που ψέλνονται αυτές τις μέρες στο δυτικό τυπικό.

Ω Σοφία του Υψίστου, που με δύναμη και γλυκύτητα καθορίζεις τα πάντα, έλα να μας διδάξεις την οδό της φρόνησης

Ω Αδονάι, Ποιμένα του λαού σου Ισραήλ, που μας έδωσες στο Μωυσή το νόμο, έλα να μας λυτρώσεις με τη θεία δύναμή σου

Ω ρίζα του Ιεσσαί, σημείο υψωμένο για τους λαούς του κόσμου: Έλα να μας ελευθερώσεις και μην καθυστερείς πλέον

Ω κλειδί του Δαβίδ, που ανοίγεις τις θύρες της αιώνιας βασιλείας, έλα να ελευθερώσεις το δέσμιο από της φυλακής το σκοτάδι και τη σκιά του θανάτου

Ω Ανατολή, λάμψη φωτός αιωνίου και ήλιε της δικαιοσύνης: έλα και φώτισε αυτούς που βρίσκονται στο σκοτάδι και στη σκιά του θανάτου

Ω Βασιλιά των εθνών και ακρογωνιαίε λίθε της Εκκλησίας, έλα και σώσε τον άνθρωπο που έπλασες από χύμα

Ω Εμμανουήλ, νομοθέτη και βασιλιά μας, προσδοκία και σωτηρία των εθνών, έλα να μας σώσεις, Κύριε και Θεέ μας.

Υπό δημοσίευση